

Bladgroen

is een uitgave van de

Milieuvereniging Land van Cuijk

Bladgroen met o.a.:

**Natuurontwikkeling
op Tongelaar**

Massale vissterfte in Gassel

RWZI als waterfabriek

Voorjaar

JAARGANG 45 - NR. 1

april 2024

*Milieuvereniging Land van Cuijk ...
 bezig voor een beter milieu*

INHOUD

- 3** Voorwoord
- 4-5** Reactivering vliegbasis De Peel
- 6-7** Rioolwaterzuivering als waterfabriek, naar een circulaire waterketen
- 8** Lezen, luisteren en zien
- 9** Column: Samenhang
- 10-13** Tweemaal massale vissterfte in Gassel: Leren we hier iets van?
- 14-18** Grootschalige natuurontwikkeling op Tongelaar
- 18-19** Wateroverlast
- 20-21** ErvenPlus 4.0 gestart
- 22-23** Vuurwerk, voor iedereen een feest?

COLOFON

***BLADgroen** is het verenigingsblad van de Milieuvereniging Land van Cuijk. Het informeert leden en anderen over natuur en milieu in de ruimste zin. Het verschijnt in een oplage van circa 250 stuks.*

Redactie BLADgroen:

bladgroen@mlvc.nl
Christel Werts
Jan Reijnen.

BLADgroen verschijnt in principe drie maal per jaar. Kopij dient verband te houden met 'natuur en milieu in de ruimste zin des woords' in het Land van Cuijk. Iedereen kan artikelen aanleveren; de redactie bepaalt of de artikelen geplaatst worden en/of deze in overeenstemming zijn met het huishoudelijk reglement van BLADgroen. Teksten in deze Bladgroen kunnen, met bronvermelding, overgenomen worden.

Opmaak en druk : dot-Kom Design

Dagelijks bestuur:

Vacant, voorzitter
Jan Reijnen, secretaris
Harrie van de Wetering,
penningmeester ledenadministratie

Secretariaat MLvC:

Beerseweg 10, 5451 NS Mill.
Tel. (0485) 45 10 71
secretariaat@mlvc.nl

Banknr: NL85 TRIO 0197 9101 30

Lidmaatschap:

Het lidmaatschap bedraagt minimaal € 17,50 per jaar voor leden-abonnees. Voor elk volgend lid uit het gezin of andere samenlevingsvorm geldt een bedrag van € 2,50 per jaar. Het lidmaatschap kan ieder moment ingaan. De contributie wordt geheven vanaf de maand waarin men lid is geworden en is evenredig aan het aantal maanden van het jaar waarin men lid is geworden. Het lidmaatschap wordt automatisch voor een jaar verlengd, tenzij uiterlijk 30 november van het lopende jaar bericht van opzegging is ontvangen. Donateurs m/v, die minimaal € 17,50 betalen ontvangen ook BLADgroen. Aanmelden kan bij het secretariaat. De MLvC is aangesloten bij de Brabantse Milieu-Federatie (BMF) te Tilburg.

Voorwoord

In deze eerste editie van 2024 hebben we weer een scala aan onderwerpen. Gijs Looijen (beheerder van de terreinen van Stichting Brabants Landschap in noordoost Brabant) schrijft over de natuurontwikkeling op Tongelaar. Niet ver daar vandaan liggen vijvers in Gassel, waar tweemaal een massale vissterfte is geconstateerd. Peter Willems (bioloog) legt oorzaken en gevolgen hier van uit. Suzanne de Zoeten (lid van het dagelijks bestuur van Waterschap Aa en Maas) schetst hoe we een circulaire waterketen kunnen krijgen, door de rioolzuiveringsinstallatie tot een waterfabriek te maken.

Verder staan er in dit blad een reactie op de geplande reactivering van vliegbasis De Peel, een artikel over vuurwerk, lees-, kijk- en luistertips, en een column van onze inmiddels ex-voorzitter.

De redactie

Reactivering vliegbasis de Peel???

Door werkgroep de Peel Zuidelijk Land van Cuijk

Al in 2019 waren er geluiden vanuit het ministerie van Defensie om vanaf vliegbasis de Peel met de F-35jachtvliegtuigen te gaan vliegen. Daar was niet iedereen blij mee. De meeste inwoners van het noorden van Limburg en Oost Brabant konden zich nauwelijks herinneren dat er vanaf deze slapende vliegbasis gevlogen werd. Er ontstond al snel een werkgroep met als doel de bewoners van de regio wakker te schudden en om de rust in de regio te behouden. Niemand realiseerde zich wat het betekende als deze plannen door zouden gaan. Met name vanuit Leeuwarden, waar reeds met de F-35 gevlogen werd, kwamen

steeds meer geluiden dat dit een ramp zou worden voor de regio, want ook vanaf Volkel zou er met deze herriemakers gevlogen gaan worden.

In de tijd die volgde werd contact opgenomen met de omliggende gemeenten en op initiatief van waarnemend burgemeester Kompier van de gemeente Venray ontstond er een samenwerkingsverband tussen de 13 omliggende gemeenten, waarbij de gemeente Venray de rol van kartrekker/penvoerder ging voeren. Ook legde de werkgroep “de Peel Zuidelijk Landelijk van Cuijk” contacten met natuur- en milieuorganisaties (o.a. Natuur- en Milieufederatie Limburg, Werkgroep Behoud de Peel, Werkgroep Stop Vliegbasis de Peel Merselo, Milieuvereniging Land van Cuijk, Brabantse Milieufederatie en Natuurmonumenten Brabant) en ook met landbouworganisaties. Ook de paardenhouders zijn erg geschrokken en verenigden zich in een groep “bezorgde paardenhouders”.

De diverse groepen trekken gezamenlijk op met daarin ieder zijn eigen rol en verantwoordelijkheid. In december publiceerde Defensie een plan met de benodigde oefen- en verblijfruimte voor de krijgsmachten in Nederland. Deze staan beschreven in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD).

De plannen: *Jachtvliegtuigen op vliegbasis De Peel en mogelijk extra in Volkel en Eindhoven*

Defensie heeft in de NRD aangegeven extra ruimte nodig te hebben voor 2300 sorties van de F35. Een sortie is het opstijgen en landen van één vliegtuig. Hiervoor onderzoekt Defensie verschillende locaties, waaronder vliegbasis De Peel. Vliegbases Volkel en Eindhoven zijn ook in beeld voor extra sorties bovenop het huidige aantal.

Aanleg zandlandingsbaan

Vliegbasis De Peel is als alternatieve locatie in beeld voor de aanleg van een zandlandingsbaan voor het opstijgen en landen van het transportvliegtuig C-130 (Hercules). Vanaf 2026 wordt dit transportvliegtuig vervangen door de C-390M. Defensie kijkt hiervoor ook naar vliegveld Deelen op de Veluwe.

Uitbreiding laagvlieggebieden voor helikopters

Hiervoor zijn meerdere locaties in Nederland in beeld. Een van de beoogde locaties ligt westelijk, aansluitend aan het huidige laagvlieggebied ten zuiden van Venray en richting Asten/Eindhoven.

Wat zijn de gevolgen voor de omgeving?

Op de eerste plaats nog meer geluidsoverlast. Het is bekend dat de F-35 veel meer geluid maakt als de F-16. Geluidsoverlast heeft ook gevolgen voor de volksgezondheid. Tevens zal de uitstoot van de vliegtuigen de al zwaar belaste natuur (o.a. Natura-2000 gebied De Bult de Peel) verder onder druk zetten.

Ook heeft het consequenties voor de woningbouw omdat Defensie binnen een straal van 15km rondom de militaire vliegvelden zeggenschap wil hebben over de ruimtelijke claims van derden.

Het vervolg

Tot en met 12 februari 2024 kon iedereen een zienswijze indienen. Defensie verwerkt alle ingekomen zienswijzen en er volgt dan een Nota van Antwoord.

Defensie wil dit in april 2024 publiceren. Dat lijkt een onmogelijke opgave met 2100 zienswijzen....De ingekomen zienswijzen neemt Defensie ook mee in het opstellen van het Milieueffectenrapport (MER). In het Milieueffectenrapport geeft Defensie aan hoe met de adviezen en zienswijzen is omgegaan en de invloed van de plannen op de leefomgeving, natuur en het milieu. Daarna bepaalt Defensie haar voorkeurslocaties.

Het resultaat van alle onderzoeken – ook van andere ministeries – samen vormt het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD). Een nieuw kabinet neemt uiteindelijk een besluit over het NPRD en de locaties die Defensie mag gebruiken.

Werkgroep de Peel is niet tegen Defensie, maar is van mening dat de Peel niet geschikt is als militair vliegveld en vindt bovendien dat er te weinig gekeken is naar alternatieve locaties. Waarom vrijwel alle vliegvelden voor Defensie in Brabant? Wij zullen er alles aan doen, samen met de natuur- en milieuorganisaties en andere belangengroeperingen, dat er vanaf de Peel niet met de F-35 gevlogen wordt. En nog meer herrie vanaf Volkel is ook niet nodig!

Noot van de redactie: op onze website staat de zienswijze die wij hebben ingediend.

Rioolwaterzuivering als water een circulaire waterketen

Tijdens de bestuursvergadering van de Milieuvereniging Land van Cuijk op 20 februari heb ik een presentatie gehouden over rioolwaterzuiveringen als waterfabrieken. Daarop werd mij gevraagd of ik hier niet een artikel voor Bladgroen over zou willen schrijven en dat doe ik graag!

Mijn naam is Suzanne de Zoeten. Ik ben sinds mei 2023 dagelijks bestuurslid van waterschap Aa en Maas, met in mijn portefeuille de waterzuiveringen, energie, duurzaamheid, innovatie en circulariteit.

Droogte Ons drinkwater in Brabant wordt gemaakt uit grondwater. De laatste decennia is ons drinkwatergebruik enorm gegroeid en Brabant Water levert op het moment ca. 200 miljoen m³ drinkwater in Brabant. Het onttrekken van heel veel grondwater voor drinkwater en voor beregening, in combinatie met droge zomers heeft verdroging van landbouw- en natuurgebieden tot gevolg. De provinciale adviescommissie Droogte heeft daarom geadvi-

seerd om in Brabant 100 miljoen m³ minder grondwater te onttrekken en te zoeken naar alternatieve waterbronnen. De commissie heeft ook geadviseerd om 150 miljoen m³ méér water te infiltreren in de bodem. Als waterschap werken we hier aan door het regenwater dat valt zoveel mogelijk vast te houden, zodat het de tijd krijgt om in de bodem te trekken en het grondwater aan te vullen.

Zuiveren van afvalwater

We zijn als waterschap bezig om het afvalwater op onze rioolwaterzuiveringen steeds beter te zuiveren en de waterketen circulair te maken door het water zo zuiver te maken dat het bruikbaar is als gietwater of proceswater voor de industrie en wellicht in de toekomst als drinkwater. Technisch kan dit via zogenaamde omgekeerde osmose, waarmee het water (H₂O) gescheiden wordt van alle andere stoffen die in het water zijn opgelost. Deze techniek is niet nieuw en wordt in Californië en in Singapore al jaren toegepast om van rioolwater drinkwater te maken. In Nederland is het idee nog nieuw en vorig jaar is de eerste rioolwaterzuivering die drinkwater maakt gerealiseerd in Emmen. Drinkwater maken uit rioolwater kan door aanvullende zuiveringsstappen te plaatsen op de bestaande rioolwaterzuiveringen. We hoeven geen hele nieuwe zuiveringen te bouwen. Dit heeft als voordeel dat de bestaande installaties niet vervroegd afgeschreven hoeven te worden. Het is goed mogelijk om dit gefaseerd te realiseren, wat goed past bij de huidige werkwijze van de waterschappen, die nu bijvoorbeeld bezig zijn om medicijnresten uit het afvalwater te

fabriek, naar

halen met aanvullende zuiveringsstappen. Maar de vraag is of fasering wel de slimste manier is en we steeds voor iedere afvalstof, die in het afvalwater zit een aanvullende zuiveringsstap toe moeten voegen? Is het niet beter om in één keer de stap naar drinkwaterkwaliteit te maken? Dan hoeven we ons over de kwaliteit van het water geen zorgen meer te maken, we voldoen met drinkwaterkwaliteit aan alle normen. PFAS, medicijnresten, microplastics, zeer zorgwekkende stoffen: alle vervuiling is er dan uit. Sterker nog, we moeten het water na de zuivering weer mineraliseren. Waarbij ik even een persoonlijke hartenkreet wil uiten: laten we dan vooral géén kalk meer toevoegen!

Kosten van een waterfabriek Tot nu toe kosten aanvullende zuiveringsstappen alleen maar geld. Door het afvalwater te zuiveren tot drinkwaterkwaliteit, krijgt het waarde en zou deze zuiveringsstap voor een groot deel zichzelf kunnen betalen. Brabant Water maakt op dit moment voor €0,68/m³ van grondwater drinkwater. Als Brabant Water op zoek moet naar andere bronnen dan grondwater voor het maken van drinkwater zullen de kosten stijgen. Evides gebruikt bijvoorbeeld grondwater én rivierwater en hanteert een tarief van €1,07/m³ drinkwater. De meerkosten voor de aanvullende zuivering om op grote schaal van rioolwater drinkwater te maken bedragen ook ongeveer €1/m³.

Benutten van de bestaande infrastructuur Waterschap Aa en Maas verwerkt jaarlijks 100 miljoen m³ rioolwater en alle Brabantse zuiveringen samen verwerken in totaal 300 miljoen m³. De waterschappen hebben dus ruim genoeg water voor de opgave van de Adviescommissie Droogte om 100 miljoen m³ minder grondwater te onttrekken in Brabant en 150 miljoen m³ méér te infiltreren. Waterschappen hebben zoveel water op de zuiveringen, omdat ze ook regenwater van gemengde rioolstelsels verwerken. We moeten hiervan af, omdat bij hevige regenbuien het riool overstort en het oppervlaktewater vervuult. Maar waarschijnlijk zitten we hier nog ongeveer 60 jaar aan vast omdat het gemeenten aan middelen ontbreekt om deze vervroegd te vervangen door een gescheiden rioolstelsel. We krijgen dus voorlopig nog heel veel water op de zuiveringen vanuit dit “regenwater-inzamelsysteem”, dat we nuttig zouden kunnen gebruiken in plaats van lozen. En als we het afvalwater zuiveren tot drinkwaterkwaliteit, zou het

water via het bestaande drinkwaterleidingnet overal gebracht kunnen worden waar het nodig is, want we hebben een heel fijnmazig drinkwaterleidingnet.

Toekomstmuziek Het sluiten van de waterketen door het maken van drinkwater uit afvalwater is nog toekomstmuziek en er moet nog veel onderzocht en uitgewerkt worden. Hiervoor loopt op het moment een 4-jarig onderzoek, genaamd de “Uitme Waterfabriek”. Maar het wenkend perspectief is dat we de waterkwaliteitsdoelstellingen voor onze zuiveringen halen, de doelen van de commissie Droogte halen, bijdragen aan een circulaire waterketen en dat allemaal misschien wel zonder verhoging van de belastingtarieven van het waterschap.

Lezen, luisteren en zien

Tips vanuit de redactie

Podcasts:

Vogelspotcast: Leerzame, vermakelijke podcast waarin Arjan Dwarshuis (wereldrecordhouder vogels kijken) wekelijks op vogelsafari gaat met jeugd-vriend Gisbert van Baalen, die nog geen kraai van een ekster kan onderscheiden. Samen ontdekken ze de meest uiteenlopende vogelsoorten, aangevuld met veel beginnervragen en mooie anekdotes. *Redactie: luister vooral ook de afleveringen waarin ze met SNP-Natuur-reizen uit Nijmegen op reis gaan naar bijv. Spitsbergen. Net alsof je zelf even daar bent!* De Vogelspotcast | Podcast | Podcast Luisteren. Ook te luisteren via o.a. Spotify.

Vroege Vogels: het populaire zondagochtendprogramma is via BNNVARA als podcast omgezet. Leer alles over de actuele natuurprocessen. Vroege Vogels-BNNVARA Ook te luisteren via o.a. Spotify.

Overige podcasttips:

- De vijf interessantste en leukste podcasts over klimaat—Milieudefensie
- Die duurzame meiden Podcast | Alle afleveringen—Luister online—Radio—viaInternet.NL
- Nieuwe podcast van Groene Gesprekken: CSRD—de nieuwe Europese rapportagerichtlijn, game changer of papieren tijger? (www.vvm.info)

Leestip: het boek “Only Planet—Klimaatgids voor de 21ste eeuw” van Tim van Hattum. Er is al veel geschreven over klimaatverandering en verlies aan biodiversiteit. Dit boek geeft echter ook positief nieuws: er zijn 7 natuurlijke routes naar een hoopvolle toekomst. Leesbaar geschreven omdat de schrijver het als een reis brengt en met de lay-out knipoogt naar de Lonely Planet-reisboeken.

Andere boekentips:

- “Betekeniseconomie, De waarde van verweven leven”, Kees Klomp, 2022 Betekeniseconomie, Kees Klomp | 9789001078584 | Boeken | bol
- “In het oog van de orkaan”, Jan Rotmans In het oog van de orkaan | 9789461040268 | Jan Rotmans | Boeken | bol
- “Onder de beesten, Undercover in de bio-industrie”, Roel Binnendijk en Jeroen Siebelink, 2023 Onder de beesten, Jeroen Siebelink | 9789000389612 | Boeken | bol

Zien! “Onder het maaiveld” van de makers van de Nederlandse film De Nieuwe Wildernis, o.a. Ignas van Schaijk. Redactie: weet jij hoeveel bodemleven er in één theelepeltje gezonde bodem zit? Dit en nog veel meer leer je tijdens deze documentairefilm. Ik heb me verwonderd. Minuscule micro-organismen worden enorm vergroot weergegeven als kunstige science fiction-beelden. En het leuke is, de rode draad van de film is een jaar rond tuinieren in de moestuin. Je krijgt zin om zelf aan de slag te gaan.

<https://www.onderhetmaaiveldfilm.nl/>

“Vogels Kun Je Niet Melken” Deze film is op 29 februari in première gegaan. Boer Bote de Boer uit Tjerkwerd Súdwest-Fryslân kijkt reikhalzend uit naar de komst van de grutto. In heel Friesland laat deze weidevogel zich nauwelijks nog zien, maar bij hem blijft hij komen, in groten getale zelfs. Ook dit jaar is alles gereed voor zijn komst. Het grondwater staat hoog, de plasdrassen zijn aangelegd. En het ouderwetse weidegras zit bomvol kruiden en insecten, precies zoals de grutto’s het graag hebben. Astrid, Bote’s vrouw, gunt haar man zijn vogels. Als ze met zijn tweeën waren, mocht hij van haar zijn gang gaan. Maar ze zijn niet met zijn tweeën, ze hebben vijf kinderen. De oudste zonen willen de boerderij graag in de toekomst overnemen. Maar dan moet er nog wel steeds een boerderij om over te nemen zijn.

<https://www.vogelskunjenietmelkenfilm.nl/>

COLUMN: Samenhang

Door Theo Wijnhoven

Zou het helpen om de zeespiegelstijging te ontkennen en op die manier Nederland tegen het water te beschermen? Of zou het helpen om tegen het water te zeggen dat het gewoon niet omhoog mag komen, dat het uit Nederland weg moet blijven? Zou het helpen als we tegen de rest van de EU zouden zeggen dat zij het waterprobleem maar moeten oplossen? Zou het helpen als we afzien van verhoging van dijken en andere maatregelen omdat we daar het geld niet voor willen uitgeven? Zou 25% van Nederland op een partij stemmen die deze standpunten zou innemen? Of zou het helpen om de oorzaak van die zeespiegelstijging te begrijpen, die oorzaak aan te pakken naar ons beste vermogen en de rest van de wereld aan te sporen om dat ook te doen? Ik hoop dat de lezer van mijn columns verwacht dat ik vooral het uitgangspunt in die laatste zin aanhang.

In de afgelopen verkiezingstijd hebben de partijen zich ertoe laten verleiden om migratie en vooral immigratie tot hoofdpunt van discussie te maken. Als je maar vaak genoeg roept dat het een probleem is dan ervaren we dat ook zo, zo werkt ook reclame. Er is een groep mensen die meent dat de landelijke problemen door immigratie komen. Sommigen zullen uit eigen ervaring een incident kunnen noemen dat daarmee samenhangt. Ik geloof er niks van dat die groep 25% van onze bevolking groot is. Toch stemmen zoveel mensen op partijen die de immigratie als grootste probleem benoemen.

Als je echt iets aan immigratie wilt doen, dan moet je de oorzaken aanpakken.

De vluchtelingen uit Oekraïne willen we opvangen, zij zijn hier tijdelijk is de bedoeling. Als we gaan stoppen met Oekraïne te ondersteunen dan zou die tijdelijkheid wel eens permanent kunnen worden. Dan komen er wellicht nog meer vluchtelingen die dan wel hier asiel komen aanvragen. Migratie is altijd het gevolg van leefomstandigheden die voor de mensen die op drift raken gewoon slecht zijn, overal op de wereld. Ontwikkelingshulp en samenwerking kunnen die omstandigheden verbeteren, kunnen mensen perspectief geven. Ermee stoppen zal de migratie aanwakkeren. Bij de opkomst van de industrie, kwamen bedrijven zoals Stork en Philips naar Brabant omdat daar de potentiële werknemers zaten, daar was behoefte aan werk. Die bedrijven zorgden ook voor een toename van welvaart. En wat doen we nu? We houden een intensieve veehouderij in stand waarvoor we arbeidskrachten van ver moeten halen. We laten van alles in kassen groeien maar hebben de werkkrachten niet om te oogsten. En dan is de productie ook nog eens veel groter dan we voor de eigen markt kunnen gebruiken. De export ervan draagt maar een paar procent bij aan ons bruto nationaal product. We leren blijkbaar niks uit het verleden en halen nu arbeiders uit andere landen in plaats van het werk en enige welvaart daarnaar toe te brengen.

Als je echt iets aan immigratie wilt doen, dan moet je de oorzaken aanpakken. Zolang dat nog geen effect heeft, zul je goede opvang moeten regelen. We hebben in deze eeuw een beleid gevoerd dat korte termijnwinst najoeg en we hebben de problemen ontkend. Als je de samenhang niet wilt zien, dan kun je ook de oplossing niet zien. Als je inschat dat je de samenhang niet kunt verkopen aan de kiezer, dan versimpel je de boodschap. Dan laat je de opvang uit de hand lopen zodat de omstandigheden voor asielzoekers voor iedereen onaanvaardbaar worden. Als je dan de aandacht getrokken hebt, roep je dat alle betogen die de samenhang in de wereld benoemen, linkse kletspraat zijn. Dan ontken je dat de mens invloed heeft op de opwarming van de aarde. Dan is de roep om onze vervuilende manier van leven te temperen een aantasting van onze bestaanszekerheid. Partijen die kiezen voor een aanpak zoals in de eerste vier zinnen - vervang daarbij zeespiegelstijging door migratie of een ander heikel onderwerp - houden ons voor de gek. Het lijkt erop dat een flink deel van de kiezers niet doorheeft dat daarmee ons aller belang niet gediend is. In plaats van anderen tot zondebok verklaren, kunnen we beter naar onszelf kijken. Naar onze eigen inspanning om onze leefomgeving te verbeteren. Alles hangt met alles samen.

Tweemaal massale vissterfte Leren we hier iets van?

Door dr. Peter HGM Willems

Vissterfte: soms gebeurt het volkomen onverwachts

Het gebeurt steeds vaker maar heeft helaas lang niet altijd de volle aandacht: massale vissterfte. In Gassel was het de afgelopen 4 jaar twee keer raak. De eerste keer betrof het een particuliere maar voor iedereen toegankelijke vijver aan de Hogendijk.

Een prachtig water, op het oog helder en schoon, rijk aan vis, kikkers en libellen. In de vroege ochtend van 12 augustus 2020 trof een sportvisser een groot aantal reigers langs de kant. Het waarom bleek al snel. Overal in het water lagen dode vissen, van

grote karpers tot “ontelbare” voorntjes en baarsjes. Niemand was iets opgevallen de voorgaande dagen, geen naar lucht happende vissen, laat staan dode vissen. Het was al geruime tijd warm en droog en de laatste vier nachten was de temperatuur, gemeten op 10 cm hoogte, niet onder de 18° C gekomen. Verder was de voorgaande avond een flinke onweersbui overgetrokken, voor het eerst sinds tijden. Samen met de eigenaar begon de visser met het opruimen van de dode vissen, uiteindelijk twee kruiwagens vol.

Na kort overleg met de gemeente konden ze worden afgevoerd naar de gemeentewerf. Voornamelijk door onwetendheid wat te doen werd verder geen actie ondernomen en enkele dagen later verwijderde de eigenaar nogmaals een grote hoeveelheid dode vissen. De

in Gassel:

lokale visclub, gealarmeerd door dit gebeuren, nam contact op met Waterschap Aa en Maas om de waterkwaliteit in een van haar drie visvijvers aan de Meisevoort, Hengeltje 1 (H1), te laten controleren. Het zuurstofgehalte bleek prima en dode vissen werden niet gezien.

Vissterfte: soms zie je het aankomen

Op de avond van 14 juni 2023 ging het weer mis. Dit keer in Hengeltje 2 (foto 3, H2). Het water van deze vijver heeft al jaren een ongezonde kleur, duidend op ongebreidelde algengroei. De visclub was daarover al enige tijd in gesprek met Staatsbosbeheer (SBB), de beheerder. Nog op 4 mei had de visclub een bodemonderzoek laten verrichten. Hieruit bleek dat zich door de jaren heen midden in de vijver een 4 m dikke laag organisch materiaal had opgestapeld. Boven deze sliblaag stond op het moment van de meting zo'n 2 m water. Het was duidelijk dat dit vroeg of laat een keer mis moest gaan. Een maand later werd deze vrees al bewaarheid. Op 11 juni was er nog volop leven tussen het riet, karpers waren volop aan het paaien. Drie dagen later trof een lid van de visclub ze echter massaal naar lucht happend aan, samen met kleine voorntjes, baarsjes en enkele grote palingen.

De leden van de visclub werden gewaarschuwd en in een poging dreigend onheil te voorkomen werd al snel begonnen om met een tweetal lichte pompen water op te pompen en weer terug te spuiten. Intussen werd contact gezocht met SBB, de gemeente LvC en, via het alarmnummer van Vis in Nood, Waterschap Aa en Maas. In de loop van de volgende dag stuurde zowel SBB als de gemeente een vertegenwoordiger, waarbij die van de gemeente een zware pomp

regelde. Helaas mocht dit laatste niet meer baten. Opnieuw werden vuilniszakken vol dode vis naar de gemeentewerf gebracht.

Onderzoek waterkwaliteit

Op verzoek van de visclub werd enige tijd later door Sportvisserij Zuidwest Nederland de waterkwaliteit gemeten in H2 en, ter vergelijking, H1. Op dat moment stond het water in H1 zo'n 1,8 m boven de bodem. In H2 bleek de hoeveelheid opgelost zuurstof, zoals verwacht, aan de lage kant (verzadiging: 60,4%, concentratie: 5,25 mg/ml tegen 104,9% en 8,87 mg/ml in H1). Metingen in het kader van het burgeronderzoeksproject Vang de Watermonsters van Natuur & Milieu lieten stikstof- en fosforgehaltes zien van 9,15 en 1,45 mg/L in H2 tegen 3,25 en 0,04 mg/L in H1. Voor H2 zijn deze waarden 3,5 en 7,5 maal hoger dan de waarde die als slecht wordt gezien, terwijl voor H1 de stikstofwaarde 1,25 maal hoger was dan de waarde die als slecht wordt gezien en de fosforwaarde veel lager was dan de 0,1 mg/L die als matig wordt gezien.

Oorzaak en gevolg

Grote en kleine vissen die samen naar lucht happen is een teken van zuurstofgebrek. Tal van factoren kunnen hieraan bijdragen. In H2 is het gehalte aan stikstof en fosfor, twee belangrijke voedingsstoffen (nutriënten), onnatuurlijk hoog. We spreken van eutrofiëring (vermesting). In een natuurlijk (oligotroof) water zijn beide voedingsstoffen limiterend voor de groei van algen en wortelende waterplanten. Algen en wortelende waterplanten zullen dus harder kunnen groeien in eutroof water, waarbij de groeisnelheid ook nog eens toeneemt met de temperatuur. Dit laatste geldt vooral voor algen (algenbloei). Algenbloei heeft een aantal effecten. De algen verbruiken 's nachts grote hoeveelheden zuurstof waardoor het zuurstofgehalte sterk daalt en 's morgens op z'n laagst is. In beide bovenbeschreven gevallen werden 's morgens vroeg de eerste dode vissen gevonden. De algen (deeltjes) houden het zonlicht tegen waardoor wortelende waterplanten geen zuurstof meer kunnen produceren en afsterven. Behalve deze afgestorven waterplanten en algen ligt er op de bodem nog een grote hoeveelheid organisch materiaal afkomstig van bladeren en afvalresten van vogels en vissen. De microbiële afbraak van al dit organisch materiaal kost veel zuurstof en draagt dus flink bij aan de daling van het zuurstofgehalte. Is de benodigde zuurstof in onvoldoende mate aanwezig dan blijft een groot deel onafgebroken liggen en hoopt het zich in de loop der jaren op. In stilstaande wateren kunnen bij aanhoudend warm weer twee lagen ontstaan: een koude, zuurstofarme onderlaag en een warme zuurstofhoudende bovenlaag. Het grensvlak tussen beide lagen, de spronglaag (thermocline), fungeert als een barrière die bij rustig weer menging van beide lagen voorkomt. Bij ruw weer, bijvoorbeeld een zomers onweer, kan deze barrière worden doorbroken. De lagen mengen dan met als gevolg een ernstig zuurstoftekort van bodem tot oppervlakte. Als daarbij de hoeveelheid opgelost zuurstof onder de kritische waarde komt zal dit leiden tot plotselinge, massale vissterfte. Dit zou het geval kunnen zijn geweest in de vijver aan de Hogendijk.

Verwijdering organisch bodem materiaal, een kostbare aangelegenheid

Enkele jaren geleden heeft de visclub uit voorzorg het nabij gelegen Hengeltje 3 (foto 3, H3) uit laten baggeren. Zij heeft dit gedaan op eigen kosten en met toestemming van beheerder SBB. Ook hier is net als in H1 geen vissterfte opgetreden. Er zijn in deze vijver echter geen metingen verricht. Na overleg met Sportvisserij Zuidwest Nederland heeft het bestuur van de visclub besloten alles in het werk te stellen om H2 te ontdoen van de dikke laag organisch materiaal. Sportvisserij Nederland heeft daarbij toegezegd de helft van de kosten voor haar rekening te willen nemen. Op dit moment overlegt het bestuur met SBB hoe een en ander aangepakt zou moeten worden.

Behoud van een “vitale” onderwaterwereld Verwijdering van het organisch materiaal is een noodzakelijk begin voor het laten “herleven” van H2. Een vijver die behalve door sportvissers veelvuldig bezocht wordt door de vele fietsers en wandelaars die het Land van Cuijk doorkruisen.

Snel handelen, maar voorkomen is beter dan genezen Bovenbeschreven twee incidenten laten zien dat er voor het grondgebied van de gemeente Land van Cuijk grote behoefte bestaat aan een centraal coördinatiepunt dat, ongeacht wie de beheerder van het (vis)water is, direct in actie komt, niet alleen wanneer acute (vis)sterfte wordt gemeld, maar ook wanneer melding wordt gemaakt van achterstallig onderhoud dat uiteindelijk kan leiden tot een dergelijke calamiteit.

Peter Willems is bioloog (KUN), gepromoveerd op “Mechanisms of Signal Transduction in the Exocrine pancreas” (Radboud UMC), en tot zijn pensionering werkzaam aan UHD Biochemie, Radboud UMC

Wilt u GRATIS op de hoogte gehouden worden van de laatste regionale natuur- en milieu nieuwtjes?

Bezoek onze website

www.mlvc.nl

Grootschalige natuurontwikkeling op Tongelaar:

Koetjes eruit, bloemetjes erin

Door Gijs Looijen

Medio 2023 is er op Landgoed Tongelaar bij Mill een groot herinrichtingsproject uitgevoerd. Op twee verschillende deellocaties werd circa 25 hectare gangbaar grasland afgegraven met een diepte van tussen de 20-40 cm. Dit om kansen te scheppen voor het ontwikkelen van schraal, nat 'hooiland'. Daarbij horen zeldzame plantgemeenschappen als de zogenaamde 'blauwgraslanden' en 'dotterbloemhooilanden'. Vegetatietypen die van oudsher onlosmakelijk deel uitmaken van het laaggelegen Nederlandse landschap maar door verdroging en vermeting grotendeels verloren zijn gegaan. Met het uitvoeren van dit project wordt dus naast natuurherstel ook landschapsherstel gerealiseerd.

Voorgeschiedenis

Natuurbeheer betekent vaak het 'behouden van wat (nog) goed is' of het verbeteren van de natuurkwaliteit van een bestaand natuurype. Soms is echter het oorspronkelijke karakter van een plek geheel teloor gegaan, terwijl er nog wel aantoonbaar potentie aanwezig is voor herstel. Vaak heeft dat te maken met grotere systeemomstandigheden die de mens over tijd maar ten dele heeft kunnen modificeren. In het geval van deze 2 weilandcomplexen op Tongelaar, genaamd de Gagel en De Hoeven, betreft dat vooral de aanwezigheid van kwel. Deze kweldruk wordt veroorzaakt door de locatie van deze weilanden ten opzichte van het aanzienlijke inzijgplateau van de Peelhorst. We bevinden ons hier op de flanken daarvan. Regen

zigt op deze hogere zandgronden snel in en veroorzaakt via laterale grondwaterstromen een opwaartse waterdruk in aanliggende lagergelegen flanken. De watertafel wil immers altijd gelijk komen! Een handzaam voorbeeld hiervan in het klein zijn bijvoorbeeld de sprengkoppen op de Veluwe. Een blik op de Algemene Hoogtekaart van Nederland (de terecht veel bejubelde AHN) maakt dat meteen inzichtelijk.

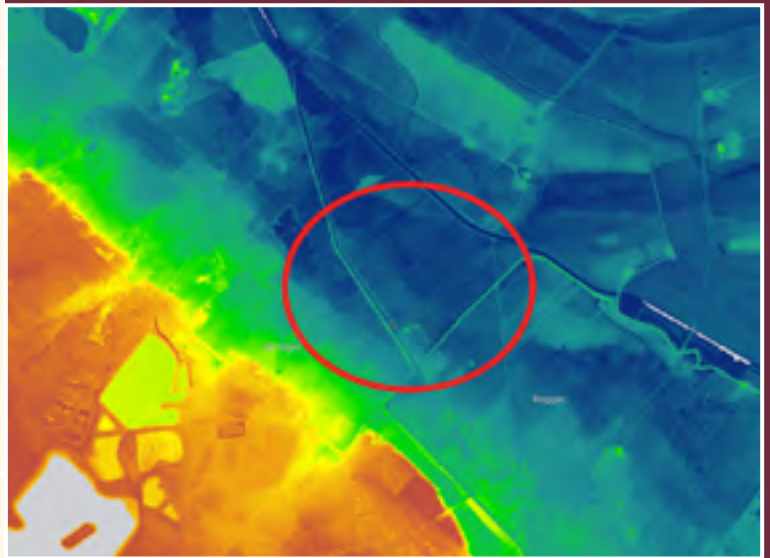

Fig 1: Uitsnede AHN met roodomcirkeld ruwweg het projectgebied

Kwel is een mooi ding. Het bijzondere aan dit proces is met name dat het regenwater tijdens de reis door de ondergrond allerlei mineralen oppikt. Het wordt 'verrijkt' zou je kunnen zeggen, met name door bicarbonaat, calcium en ijzer. Hoe langer de kwel onderweg is, hoe meer het 'rijpt' met deze toevoegingen. Waar kwel dagzoomt, heeft dat 2 belangrijke effecten: het zorgt voor permanent natte omstandigheden en deze mineralen worden afgezet. Met name die ijzerafzet bezorgde boeren in het verleden – tot op de dag van vandaag – veel kopzorgen. Het ijzer pakt samen in een soort van oerbanken, van soms meters doorsnee. Het is na oxidatie relatief waterdoorlatend en knoepertje hard. Dat is niet fijn ploegen. Boeren noemden deze afzetting ook wel 'broeksteen'.

Het is dan ook niet voor niets dat dit soort ‘wateroverlast van onderen’ een ware kwelling vormde voor de vroegere landbouwers, met name de akkerboeren. Voor natuurbeheerders is echter het omgekeerde waar: kwelwater natuurtypen scoren juist hoog in biodiversiteit, horen als gezegd van oudsher bij ons landschap en, last but not least, de genoemde mineralen ‘bufferen’ de overmaat aan voedingsstoffen die in de Nederlandse agrarische bodems gemeengoed is. Kortom: kwel maakt nat en schraal. Dat maakt het tot het ‘ecohydrologische goud’ wat het is.

De aanwezigheid van kwel maakt dus dat er een gunstige uitgangspositie bestaat om te komen tot gewenste natuurontwikkeling. Toch gaat dit niet geheel vanzelf, anders waren ingrepen niet nodig natuurlijk. Over tijd heeft de mens allerhande aanpassingen gedaan om met het ‘lastige’ kwelwater om te gaan, bijvoorbeeld door de afwatering te verbeteren, het maaiveld op te hogen en meststoffen aan te voeren. Langzamerhand werd de productiviteit voor de landbouw zo weer verhoogd. Op een gegeven moment was dat zodanig gelukt dat delen van De Hoeven en Gagel zelfs geschikt waren om te akkeren!

Fig 2: Uitsnede Kadastrale kaart anno 1937.
Wit = cultuurland, groen = grasland.
Opgehaald van topotijdreis.nl.

De Gagel, aan de andere kant van het Peelkanaal tegen de steilrand van de Peelhorst aan, is grotendeels altijd erg nat gebleven gelukkig. Op latere kadastrale kaarten kun je zien dat men al snel de akkerambitie daar heeft laten varen. Maar het moge duidelijk zijn: de mens zet zijn omgeving zoveel mogelijk naar de hand, soms letterlijk tegen de stroom in, ook als die van onderen komt. Oudere landbouwers hadden daartoe minder middelen en waren genoodzaakt te ressorteren tot het enige wat op deze van nature natte gronden ging: hooien. Vaak voor de potstal maar ook als voer voor de koeien, en soms ook voor de bouw van huizen. Men

bracht daar geen mest heen, want dat ‘verdiende’ de grond niet en wegens de nattigheid verteerde het ook niet goed. Bovendien hadden de oude boeren goed door dat het hooi van deze gronden een prima (minerale) aanvulling was op het rijkere gras van ‘betere’ gronden. Kennelijk zat er toch iets voedzaams in! Hoe dan ook: zoals Victor Westhoff [Nederlands botanicus, 1916-2001, bekend door zijn bijdragen aan vegetatiekunde en natuurbescherming; red.] altijd overtuigend heeft betoogd: als eeuwenlang hetzelfde beheer op dezelfde plek herhaald wordt, dan volgen hoge natuurwaarden. Voor hooilanden geldt dit principe in excelsior: door eeuwenlang te verschralen (door dus te hooien) en nooit mest te brengen neemt de botanische soortenrijkdom explosief toe. Een goede kennis van mij illustreert dit altijd door te zeggen dat op een gangbaar agrarisch, drijfmest gedreven grasland wellicht maximaal 3 plantensoorten per vierkante meter voorkomen, terwijl dat op goed ontwikkeld schraalland maximaal rond de 40 kan liggen. Dan tellen we even de ‘passanten’ (bodemleven, insecten) niet mee. Uiteraard geldt dit niet voor elke vierkante meter schraalland. Soms worden hele zeldzame soorten, zoals teer guichelheil, daar ook heel dominant. Hoe dan ook: hooiland is mooi land. In Nederland hadden we tot de rationalisering van de landbouw na WO2 vele tienduizenden hectares aan goed ontwikkeld hooiland, nu is dat gereduceerd tot tientallen. Ook Brussel vindt dat wij een relatief grote verantwoordelijkheid hebben om te komen tot herstel van deze bijzondere landschapstypen. Je moet tot aan de Baltische staten reizen om andere Europese grotere arealen aan schraallanden te vinden. Aan de bak dus.

Om te komen tot een herstel van de oorspronkelijke omstandigheden, waarbij de kwel weer optimaal benut wordt, is eigenlijk maar één maatregel geschikt: het afgraven van de bovenlaag; in vakjargon een maaiveldverlaging. Daardoor sla je een paar vliegen in één klap: je komt weer

Blauwe knoop

Wilde gage

Spaanse ruiter

Moeraswepenorchis

dichter bij het gerijpte grondwater en je voert een grote hoeveelheid voedingstoffen die geaccumuleerd zijn in die bovenste laag af.

Dat is natuurlijk nogal een operatie. Kostbaar, tijdrovend en een behoorlijke tijdelijke intrusie op landschap, natuur en ook aanwonenden en recreanten. Geen beslissing om licht te nemen. Toch waren de tekens goed. In 2008 was er al eens een proefvlak op de Gagel afgegraven. Het resultaat gaf hoop op een florissante toekomst. Al vrij snel verschenen typische hooilandsoorten als orchideeën, blauwe knoop en de leukere zegges.

◀ Fig 3: Typische blauwgraslandsoorten. Links onderaan teer guichelheil. Nader onderzoek door B-ware bevestigde onze vermoedens. Er verschenen veel blauwe bolletjes, en dat betekent: potentie tot blauwgrasland, de heilige graal. De teerling was geworpen, we gingen in de benen!

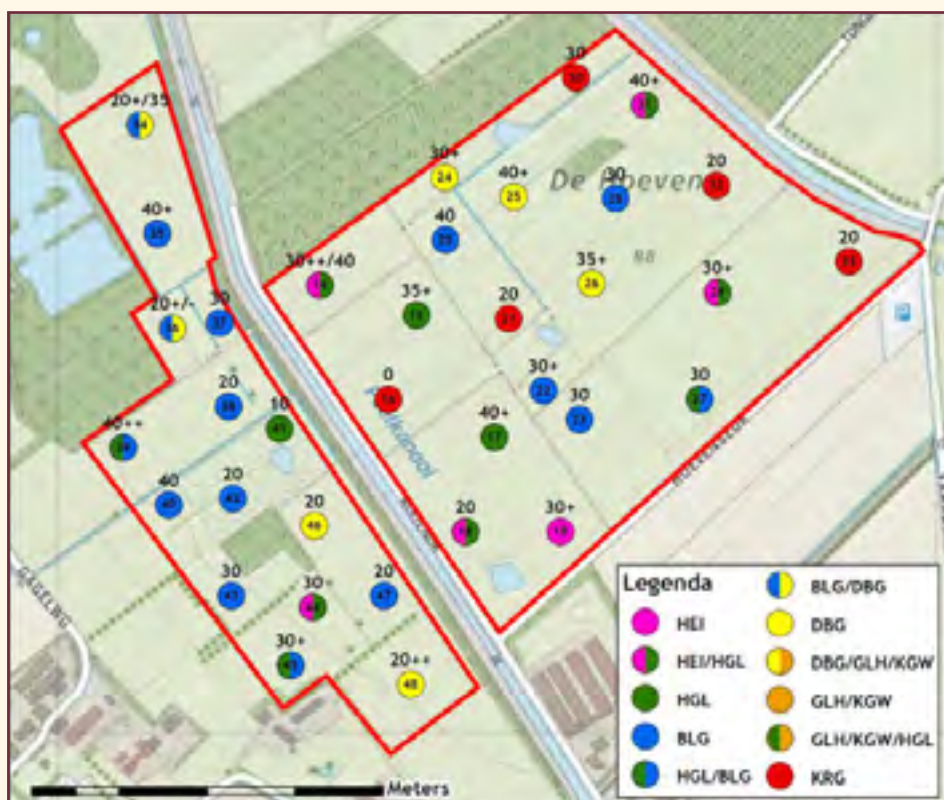

Fig 4: Potentiekaart B-ware uit 2017

Het werk zelf in uitvoering

Om anno nu in Nederland een schop in de grond te zetten is geen sinecure. Om daadwerkelijk te komen tot uitvoering van onze mooie plannen, moesten meerdere hordes worden genomen. Het vergunningstraject was intensief. Terecht stelt de provincie allerlei eisen. Zo moest het ontwerp passend zijn bij de geomorfologische natuurlijke opmaak van het landschap (dat heet: aansluitend bij het patroon van vlechtgeulen van de 'postglaciale Maas') en uitvoerig archeologisch vooronderzoek worden gedaan in de vorm van proefsleuven. Dat was duur, en duurde lang. Ook tijdens de uitvoering moest er, met name op de De Gagel in verband met oorlogssporen in relatie tot de Peellinie, intensieve archeologische begeleiding tijdens het werk aanwezig zijn. Naast dit soort eisen die meer te maken hebben met 'wat doen jullie in het landschap' is er een minder formele eis (die overigens met de nieuwe Omgevingswet

meer geformaliseerd is nu) om met de omgeving in contact te treden en uit te leggen wat je gaat doen. Dat hebben wij gedaan door een publiekswandeling voor de buurt te organiseren voorafgegaan door een presentatie op het kasteel. Die werd goed bezocht en de boodschap kwam redelijk over. Toch bemerkte je bij het publiek, waarvan sommigen nog actief boer waren en anderen wellicht eerder kinderen uit boerengezinnen, enige scepsis. Natter en voedselarmer is niet iets wat een gemiddelde boer meteen aanspreekt. Tijdens een kort gesprek met een fietsend boerenkoppel heb ik het ooit - de spanningsboog was beperkt - samengevat als: koetjes eruit, bloemetjes erin. De vrouw was meteen overtuigd, de man wat minder. Maar die lijn hebben we ook gevolgd in de presentatie naar buiten en werkte naar behoren. Bloemrijk grasland is behoorlijk aaibaar.

Dan het werk zelf natuurlijk. Daarover kan ik betrekkelijk kort zijn. In ongeveer 3 maanden werd over het gehele oppervlak tussen de 20 en 40 cm afgegraven. Het bedrijf wat we hadden ingehuurd om dit te doen was Ploegam. Een hele selectieprocedure ging daar uiteraard aan vooraf, die bespaar ik jullie. Het werk liep als een klokje, mede geholpen door de nauwgezette voorbereidingen en het weer, wat erg stabiel en vrijwel de gehele periode zonder regen bleef. Soms zijn ook natuurbeheerders blij met droog weer. Opvallend was het zien van de 'rode gloed' van het ijzer op De Hoeven en het zwarte veen op De Gagel. Heel verschillende bodemtypes op korte afstand van elkaar. Dat gaat mooie variatie opleveren in de toekomst, de basisingrediënten voor een mooi botanisch feest!

Na de afgraving was er nog een belangrijk ding om te doen. Om dit soort vegetatieontwikkeling een goede kickstart te geven, is het nodig om te enten. Dat betekent niets meer dan het opbrengen van maaisel (hooi) uit goed ontwikkelde hooilanden, liefst zoveel

mogelijk uit de buurt. Veel wenssoorten zijn zodanig zeldzaam dat daarvan niet mag worden verwacht dat die op eigen kracht zo'n gebied bereiken. Een goede zaaddonor werd gevonden in De Bruuk, in Groesbeek. Een welbekende vriend voor mij, ik heb daar veel rondgelopen de afgelopen 20 jaar. Vrijwel de gehele maaiopbrengst uit De Bruuk van 2023 is uitgereden over ons projectgebied, later nog handmatig op de meest natte delen aangevuld door maaisel van een paar zeer goed ontwikkelde 'Bruukklonen' in het Groesbeeks bekken met behulp van vrijwilligers. Mooi werk, soort van omgekeerd hooien.

De toekomst Momenteel is het een beetje alsof de tafel gedekt is, maar de gasten zijn nog niet gearriveerd. Alles staat klaar, maar het feest is nog niet begonnen. De eerste leuke soorten komen op (zoals pilvaren) maar die zaten in de 'eigen' zaadbank en komen niet uit het opgebrachte maaisel. Dat maakt het verschijnen ervan niet minder indrukwekkend! De ervaring leert dat het nog zeker 2 jaar na gereedkoming duurt voordat het echte botanische feest begint. Dan gaat het qua soortenrijkdom heel snel, om daarna ook weer wat af te vlakken. Eerst komen de storings-

▼ Fig 5: De Hoeven kort na oplevering. Duidelijk zichtbaar het 'ijzerrood' aan de noordkant.

▼ Fig 6: Handmatig verspreiden hooi van de 'Bruukklonen' op natste delen van De Gagel met vrijwilligers

soorten, dan de pioniers en dan neemt de meer graduele successie zijn tred. Om dat in zichzelf al interessante proces goed te volgen is een monitoringsgroep opgericht, bestaande uit Louis Geraets, Gerard Hermens en ikzelf. Wij volgen de progressie via permanente kwadraten (PQs), transecten en losse waarnemingen. Die voeren wij in in een systeem waarmee we alles goed kunnen volgen en ook uitspraken over tijd kunnen doen. Dat zal uiteindelijk het succes van deze hele operatie kunnen vaststellen.

Naast monitoring is natuurlijk ook beheer aan de orde. Anders wordt het gewoon een ruige bende, en uiteindelijk bos. Zeker als de stikstofdepositie blijft als deze is. Dus moeten we doen wat de boeren vroeger ook deden: hooien. Anno nu is dat gelukkig iets minder bewerkelijk dan toenmaals en gebeurt dat met een zogenaamde wetlandtrack. Het maaisel dat vrijkomt verwerken wij op Tongelaar dan weer tot bokashi, welke over de akkers van de biologische boer op Tongelaar wordt uitgereden. Welbeschouwd precies wat onze voorouders deden. Zo is de cirkel weer rond.

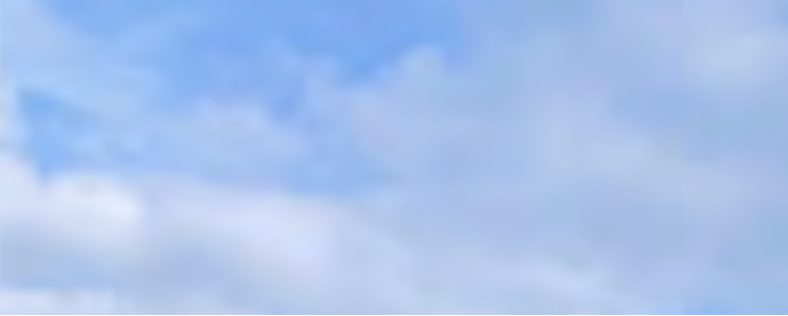

*Fig 7:
Opraapwagen van De Vries uit Cornjum*

Wateroverlast

Na een droge zomer volgde een wel erg nat najaar. Dit had gevolgen voor flora en fauna, zoals de beelden, uit het Maasheggengebied en de Molenheidse bossen laten zien. En sommige dieren moesten dit met de dood bekopen, zoals het voorbeeld van de dode das laat zien.

▲ Mannetje, 12 kg, ongeveer 5 jaar oud.
Overleden als gevolg van hoog water: zijn tunnel was onder gelopen. Dus moest wel over de weg, met fatale gevolgen.

WATEROVERLAST

ErvenPlus 4.0 gestart!

Wat is ErvenPlus?

In navolging op een aantal succesvolle (maar relatief kleine) erf Vogelprojecten in onder andere Boekel, Oirschot en Kempenland, is door Brabants Landschap in 2016 een Brabant-breed project gestart, genaamd ErvenPlus. ErvenPlus is een project dat zorgt voor verbetering van het leefgebied van erfbewonende soorten zoals zwaluw, mus, uil en vleermuis. Sinds de start van het project in 2016 zijn er meer dan 1400 Brabantse erven bezocht door geoefende 'erfscanners'. Al die biotoopverbetering op kleine schaal, zorgt voor een heel netwerk aan waardevolle erven door het hele Brabantse landschap. Zo krijgen erfbewonende vogels, zoogdieren en insecten een groter en kwalitatief beter leefgebied.

Meer soortenrijkdom op en rond je erf

Waarom ErvenPlus?

Veel soorten zijn afhankelijk van erven en het aangrenzende boerenland. Daar vinden ze voedsel en nestplaatsen. Doordat boerenerven de afgelopen tientallen jaren steeds 'netter' zijn geworden en meer zijn verhard voor

machines en gebouwen, of gewoon voor het gemak van weinig onderhoud, zijn deze plekken nu minder geschikt voor dieren en vogels. Dat is jammer en problematisch, want zo gaan veel erfbewonende soorten al jaren achteruit in aantallen. Om hier bewustwording over te creëren én om verandering te brengen in die netter, versteende erven, is in 2016 een start gemaakt met project ErvenPlus.

Er wordt met o.a. beplanting, nestkasten en zaadmengsels meer leven rondom het woonhuis gecreëerd, zodat mens én dier een plekje hebben. Het project wordt mede mogelijk gemaakt door financiering van de Provincie Noord-Brabant en diverse gemeenten.

Wat wil ErvenPlus bereiken?

- Het creëren van landschappelijk en ecologisch waardevolle erven, met de steenuil, boerenwaluwe en huis-mus als iconen voor een hoge biodiversiteit;
- Het uitvoeren van biotoopverbeterende maatregelen die het leefgebied van erfbewonende soorten versterken;
- Bekendheid vergroten voor bescherming van erfbewonende soorten;
- Bewustwording creëren voor het belang van biodiversiteit op erven;
- Het opzetten van een meerjarige monitoringsaanpak voor erfbewonende soorten;
- Natuurwerkgroepen en erf-eigenaren betrekken bij de monitoring.

De resultaten mogen er zijn

Sinds 2016 zijn er meer dan 1400 erven onder de loep genomen door getrainde 'erfscanners' en zo kwalitatief verbeterd voor de doelsoorten. Duizenden kasten voor specifieke vogelsoorten, tienduizenden stuks haagbeplanting en honderden bomen hebben een plekje gevonden verspreid door heel Brabant. Gespecialiseerde tellers zijn begonnen met het monitoren van erven waar maatregelen zijn getroffen, om de resultaten van het werk meetbaar te maken. Er zijn tientallen krantenartikelen, persmomenten, berichten op sociale media en tv- of radio-uitzendingen gewijd aan het project. Met webinars, bijeenkomsten en lezingen is meer informatie over het nut van erfverbetering verspreid onder deelnemers en geïnteresseerden. Elke deelnemer ontvangt daarnaast een infobordje "Mijn erf is ErvenPlus" om op te hangen aan de gevel of poort. Fietsend door Brabant zal je deze bordjes dan ook ongetwijfeld tegenkomen.

Meedoen met ErvenPlus

Lijkt het je wat om meer natuur rondom je erf te realiseren? Dan is het Project ErvenPlus echt iets voor jou! Om in aanmerking te komen voor het project dien je aan onderstaande eisen te voldoen. Gemeente Land van Cuijk is een van de deelnemende gemeenten.

Eisen voor deelname:

- Je moet woonachtig zijn in het buitengebied
- Je moet bereid zijn om zelf zorg te dragen voor de ontvangen materialen (nestkasten, beplanting en overige), en deze minstens vijf jaar lang in stand te houden
- Je dient geen inrichtingsverplichting op het erf te hebben

Hoe kun je meedoen?

ErvenPlus 4.0 is gestart! Wil je je aanmelden of zit je nog met vragen over wat het project voor jou kan betekenen? Neem dan een kijkje op de website van Brabants Landschap: www.brabantslandschap.nl

Vuurwerk, voor iedereen een feest?

Door Christel Werts

Voor wie doe jij het? Rene doet het voor Toni de hond, Danny doet het voor de oren van zijn dochter, Kerem doet het voor de longen van zijn oma”.

U zult denken, waar gaat dit over? Deze uitspraken stonden vorig jaar op posters in de Gemeente Arnhem. Daar gold vorig jaar een vuurwerkverbod met als doel milieu, dieren én de mens te sparen. Wist u bijvoorbeeld dat er meer fijnstof vrijkomt op oudejaarsavond dan dat alle personenauto's in een half jaar uitstoten? Binnenkort wordt ook uw mening gepeild door onze gemeente Land van Cuijk. Lees in dit artikel wat het effect is van sier- en knalvuurwerk en het actuele nieuws vanuit de politiek.

Luchtkwaliteit Als gevolg van het afsteken van vuurwerk kan de concentratie fijnstof rond de jaarwisseling lokaal tijdelijk oplopen tot boven de 1000 µg/m³. (norm: 40 µg/m³). Daar boven op komen bij het afsteken van siervuurwerk metalen vrij. O.a. koper, strontium, barium en antimoon worden aan siervuurwerk toegevoegd om de mooie kleuren te geven. Daarmee draagt ons consumentenvuurwerk aanzienlijk bij aan de totale metaal-emissies naar de lucht. Voor barium en strontium is dit vrijwel 100%. Ook voor koper en antimoon zijn de bijdragen fors (circa 20-30%). Voor beide stoffen is het afsteken van vuurwerk na verkeer de grootste bron!

Bodem Deze metalen lekken ook onze bodem in. Jaarlijks nemen de concentraties voor antimoon en koper respectie-

velijk circa 4% en 1% toe en voor barium en strontium respectievelijk 0,2% en 0,3%. Jaar na jaar worden deze concentraties hoger.

Oppervlaktewater De zware metalen komen via de bodem ook in ons oppervlaktewater terecht. “Ongeveer 18 procent van al het koper bijvoorbeeld, in het oppervlaktewater, is afkomstig van vuurwerk”, zo schrijft Milieuceentraal. De rioolwaterzuiveringsinstallaties doen hun best deze metalen te verwijderen. Enig kwaad is dan al geschied.

Effect op mens en dier Naast bovenstaande effecten op onze leefomgeving voelen we ook direct effect: mensen die gevoelige longen hebben krijgen geïrriteerde luchtwegen door de grote hoeveelheid fijnstof, er is oogletsel en gehoorschade, er is overlast voor geluidsgevoelige mensen en er zijn nog andere verwondingen ieder jaar op oudejaarsavond.

Hoe leg je daarnaast je angstig (huis-)dier uit dat er geknald gaat worden?

Vergeet ook niet wat vuurwerk aan kosten en inspanning oplevert bij het personeel van ambulances, bij het ziekenhuispersoneel, bij brandweer, politie etc. En de volgende dag merken we pas de echte schade op aan openbare ruimte en blijven er de opruimkosten van de vuurwerkresten. Wist u dat er in het karton en papier nog veel onverbrande chemische stoffen en zware metalen zitten? Ook wordt er in vuurwerk plastic verwerkt, zoals bijvoorbeeld in knetterballen, waarvan een plastic omhulsel overblijft.

Wat vindt de politiek hiervan? We vroegen het Mike van Diemen, raadslid voor GroenLinks-PvdA in het Land van Cuijk.

“Mijn fractie zou graag het voorbeeld van de gemeente Arnhem opvolgen! Als de lijst met gemeentes waar een lokaal verbod geldt, blijft groeien, dan moet Den Haag daar wel op reageren!

Want een verbod op het afsteken van vuurwerk zou natuurlijk vooral effect hebben als dat landelijk wordt geregeld. Daarom zijn de meeste politieke partijen in het Land van Cuijk tot nu toe van mening dat er lokaal geen maatregelen zoals een lokaal verbod of vuurwerkvrije zones genomen zouden moeten worden. Maar deze gedachtegang moet worden omgedraaid! Op aandringen van mijn fractie wordt er nu een ‘gesprek’ opgestart over een mogelijk vuurwerkverbod in onze hele gemeente. Welke vorm dat gesprek zal krijgen, bijvoorbeeld een enquête of een burgerberaad, is nog niet duidelijk. Wij vinden het in ieder geval belangrijk dat de gemeente in gesprek gaat met haar inwoners over de schade en overlast die rond de jaarwisseling plaatsvindt en de maatregelen die daartegen genomen kunnen worden. Aangezien de meerderheid van Nederland al jaren voor een vuurwerkverbod is, moet dat gesprek kunnen leiden tot actie vanuit onze gemeente!”.

Lees ook: <https://groenlinkspvda.nu/nieuws/groenlinks-pvda-wil-enquete-over-vuurwerkverbod-in-land-van-cuijk/>

Bron: Wat zijn de effecten van vuurwerk op milieu en klimaat? | RTL Nieuws

Bron: Bijlage Milieulast van vuurwerk | Rapport | Rijksoverheid.nl

JAARGANG 45 - 1

Ontwerp en druk: dotkom design, Sint Anthonis